

Бездітко А. Р.

Національна академія Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ МАРКЕРІВ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ КІНОФІЛЬМУ «ІГРИ РОЗУМУ»)

У статті проаналізовано поняття мовної особистості та основні підходи дослідження відповідного феномену різними науковцями філологічних студій. Було зазначено, що інтерес до проблеми мовної особистості виріс у зв'язку з проведенням досліджень, присвячених вивченню особистості мовця в руслі таких мовознавчих дисциплін, як традиційна лінгвістика, прагматика, психолінгвістика, соціолінгвістика та ін. Схарактеризовано принципи типологічної диференціації мовних особистостей, які здійснюються в руслі соціолінгвістики, лінгвокультурології, психолінгвістики, а критерієм виокремлення конкретних типів встановлено характерні риси індивіда, що виявляються в його мовленні під впливом того чи того чинника – психологічного, соціального або ж культурного чи етнокультурного. Під час досліджень було визначено, що за предмет аналізу вибирають непересічних особистостей, що їх мовлення вирізняється своєю унікальністю. У нашому дослідженні предметом вивчення є мовна особистість Джон Неш – головний герой кінофільму «Ігри розуму», який визначається як «геній свого часу». За мету було поставлено виявити особливості перекладу маркерів мовної особистості Джона Неша на лексичному та синтаксичному мовних рівнях. Задля досягнення мети у дослідженні було вибрано психологічні класифікації та класифікації за комунікативною компетенцією й, відповідно, виявлено відповідні риси в мовленні кіногероя. Встановлено, що мовній особистості Джона Неша властивий високий рівень комунікативної компетенції з максимальними індексами по всіх її показниках, тезаурус героя наповнений різноманітними функціонально-стильовими різновидами мови, що характеризується сукупністю певних мовленнєвих засобів: широкий спектр лексем, термінологія, фразові дієслова, порівняння тощо. За психологічною класифікацією відносимо головного героя до інтровертного типу мовної особистості, реалізацію якого вбачаємо в мовленнєвій діяльності героя. Виокремлені маркери мовлення героя проаналізовано в аспекті перекладу та обґрунтовано доцільність використання відповідних способів перекладу. Виявлено найпоширеніші трансформації: транслітерацію, змістовий розвиток, перестановку, заміну частин мови, еквівалентний переклад.

Ключові слова: антропоцентризм, мовна особистість, маркери, типологічна диференціація, комунікативна компетентність, перекладознавство.

Постановка проблеми. З формуванням антропоцентричної парадигми в лінгвістиці, коли фокус лінгвістичних досліджень перемістився з вивчення мовних фактів і явищ самих по собі на головного суб'єкта всіх мовних процесів, тобто носія мови з його бажаннями, потребами й намірами, в науковий обіг стрімко ввійшло і закріпилося поняття мовної особистості. Це поняття останнім часом набуло категоріального статусу і ознак термінопозначення, а його широке вживання засвідчує надзвичайну затребуваність звернення до людського фактору в мові, маркує антропологічний ракурс досліджень.

Мовну особистість вивчають з позицій психолінгвістики, прагматики, лінгвокультурології, соціолінгвістики та інших антропоцентричних лінгвістичних наук. Дослідження цього поняття

на перетині різноманітних областей науки зумовлює саму складність та неоднозначність підходів до визначення, структури та способів його характеристики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Натепер шляхи формування мовної особистості закладено в низці концепцій теорії мовної особистості такими вченими, як Ю. Караулов [4], В. Красних [8], В. Виноградов [1], О. Леонтьєв [9], В. Нерознак [11], О. Сиротинина [13], С. Сухих [14] та ін.

Особистості, що нестандартністю свого мовлення вирізняються з-поміж інших мовців, є перспективним об'єктом дослідження перекладознавства, оскільки, аналізуючи мовлення індивіда, який вільно та майстерно оперує мовними одиницями та є представником іншої нації, не лише

збагачує мовну систему іншої нації, але й розширює фоніві, культурні знання особистості, що сприймає текст перекладу. Тому проблему мовної особистості треба розглядати з точки зору перекладознавства.

З розвитком перекладознавства зростає і кількість робіт, присвячених темі перекладу та мовної особистості, серед яких, наприклад, Ю. Степанова, М. Шемуда, Ю. Лотман [10] та ін.

Постановка завдання. Мета дослідження – виявити особливості перекладу маркерів мовної особистості Джона Неша (головного героя кінофільму) на лексичному та синтаксичному мовних рівнях. Визначена мета зумовлює виконання таких завдань: визначити поняття мовної особистості та основні підходи до дослідження відповідного феномену; схарактеризувати принципи типологічної диференціації мовних особистостей; виявити маркери мовлення Джона Неша на лексичному та синтаксичному мовних рівнях; визначити способи перекладу, що забезпечують відтворення особливостей мовної особистості в іншій культурі.

Виклад основного матеріалу. Інтерес до людини як мовної особистості втілюється в численних підходах до її вивчення та інтерпретації в сучасному мовознавстві. Термін «мовна особистість» у 1987 р. був уведений до наукового обігу російським мовознавцем Ю. Карауловим [4] (нар. 1935), хоча саме поняття вперше використав російський літературознавець і лінгвіст В. Виноградов [1] (1894–1969), однак перше звернення до цього терміна пов'язують із дослідженнями німецького вченого Лео Вейсгербера (1899–1985).

Головним фокусом досліджень В. Виноградова була мова художньої літератури та прийоми конструювання «художньо-мовної свідомості», співвідношення і взаємодія таких категорій художнього твору, як мовна особистість, художній образ і образ автора. Учений розробив два шляхи вивчення мовної особистості – особистості автора й особистості персонажу [1, с. 53]. Однак теоретичне осмислення феномену, позначеного цим словосполученням, відбулося лише у 80-х роках ХХ століття, зокрема, у працях Г. Богіна, який створив параметричну модель мовної особистості, абстраговану від індивідуальних розбіжностей людей і специфіки відомих цим людям мов. Поняття мовної особистості дослідник уважав центральним у лінгводидактиці і розумів під ним людину, що розглядається з погляду її готовності виробляти мовленнєві вчинки, створювати й сприймати твори мовлення [6, с. 197].

Теорія мовної особистості вийшла за межі лінгвістичного аналізу художнього тексту й отримала розвиток в інших напрямках лінгвістичної науки, об'єктом яких є комунікативна діяльність людини. В. Красних із метою теоретичного осмислення цього феномену вважає доцільним виділяти чотири різновиди особистості, що володіє певною мовою: 1) «людина, що говорить» – особистість, одним із видів діяльності якої є мовленнєва діяльність, що включає як процес породження, так і процес сприйняття мовленнєвих творів; 2) мовна особистість – особистість, що виявляє себе у мовленнєвій діяльності, володіючи певною сукупністю знань і уявлень; 3) мовленнєва особистість – особистість, що реалізує себе в комунікації, вибираючи та здійснюючи ту чи іншу стратегію і тактику спілкування, а також вибираючи та використовуючи той або інший репертуар засобів (як суто лінгвістичних, так і екстралінгвістичних); 4) комунікативна особистість – конкретний учасник комунікативного акту, що діє в реальній комунікації [8, с. 103–109].

У теорії мовної комунікації мовну особистість трактують як «іманентну ознаку особистості» – носія мови й комуніканта, що характеризує її мовну й комунікативну компетенцію та їх реалізацію в процесах продукування, сприйняття, розуміння й інтерпретації комунікативній взаємодії [6, с. 198]. У межах комунікативної лінгвістики це поняття тісно пов'язане з поняттям «стиль спілкування», у зв'язку з чим дослідники роблять спроби запропонувати типологію мовних особистостей як учасників комунікації.

Типологія мовної особистості – одне із центральних проблемних питань лінгвістики. Сьогодні вчені-лінгвісти звернули свою увагу на людину як на мовну особистість, тоді як раніше об'єктом їхнього дослідження була мова як структура, система взаємозалежних елементів. Традиційним є протиставлення абстрактної мовної особистості та конкретної. Говорячи про останню, йдеться про реальну людину, а саме про її ідіолект як об'єкт дослідження [6, с. 199]. Типологічна диференціація мовних особистостей може здійснюватися в руслі соціолінгвістики, лінгвокультурології, психолінгвістики, етнолінгвістики. Відповідно, критерієм виокремлення конкретних типів є характерні риси індивіда, що виявляються в його мовленні під впливом того чи того чинника – психологічного, соціального або ж культурного чи етнокультурного.

Вичерпної типології мовних особистостей ще не створено. Найприйнятнішою з них є типологія

Ю. Караулова, який розробив рівневу модель мовної особистості, спираючись на художній текст: вербально-семантичний рівень, що віддзеркалює ступінь володіння повсякденною мовою; лінгвокогнітивний рівень – виявлення та встановлення ієрархії змістів та цінностей в її картині світу, в її тезаурусі; мотиваційно-прагматичний – виявлення і характеристика мотивів та цілей, які зумовлюють її розвиток, поведінку, які керують її текстотворенням та, як наслідок, визначають ієрархію змістів та цінностей в її мовній моделі світу [4, с. 129].

В. Карасик розмежовує два типи мовної особистості з точки зору прагматики: егоцентричний та соціоцентричний. Егоцентричний тип використовує у своєму мовленні з метою самопрезентації та прикрашення мови доволі яскраві та незвичні вирази, велику частку яких становлять фразеологічні одиниці. Соціоцентричний тип використовує вирази-кліше для підтвердження свого соціального статусу чи розпізнавання членів своєї соціальної групи [3, с. 84].

Одним із критеріїв диференціації мовних особистостей є рівень їхньої комунікативної компетенції. Помітними в цьому ракурсі є напрацювання лінгвістів саратовської школи, а саме Т. Кочеткової [7], О. Сиротиніної [13] та ін.

За параметром рівнів сформованості комунікативної компетенції мовні особистості поділяється на сильну (великий об'єм активного словника, володіння усіма функціонально-стильовими різновидами літературної мови, креативність), посередню (володіння розмовним стилем та одним із функціональних стилів) та слабку (літературно-розмовний та фамільярно-розмовний тип мовленнєвої культури). Представником кожного із цих типів є носій певної мовленнєвої культури [7, с. 16].

У сфері літературної мови О. Сиротиніна розмежовує чотири типи мовленнєвої культури: елітарний, середньолітературний, літературно-розмовний та фамільярно-розмовний. Сильну, посередню та слабку мовну особистість розглядаємо як модельні та такі, що можуть бути спроектовані на конкретну людину в ході побудови її мовного портрету. За визначенням О. Сиротиніної, представником елітарної культури є елітарна мовна особистість, що ототожнюються із сильною [13, с. 6].

Орієнтуючись на вияв комунікативної компетенції, що знаходиться в безпосередньому зв'язку з мовленнєвою культурою, представником якої є особистість, В. Нерознак виокремлює два типи

мовних особистостей – стандартну та нестандартну. До стандартних учених зараховує мовців, які в спілкуванні послуговуються посередньою нормою літературної мови, до нестандартних – таких, які виявляють або максимально високий рівень володіння культурою мовлення, або ж, навпаки, максимально низький [113].

Натепер поширеними є психологічні класифікації мовної особистості. Найбільш авторитетними в цьому напрямі видаються напрацювання С. Сухих [14], який детально описав типи мовних особистостей, вибравши за визначальний психологічний чинник. З огляду на особистісні риси індивідів С. Сухих виокремлює гармонійний (характеризується пластично-динамічною установкою, плановою поведінкою), конфліктний (властива грубо-статична установка, імпульсивність, бажання лідерства у спілкуванні, егоцентричність мовлення) та імпульсивний (характеризується бажанням отримати лідерство у спілкуванні, порушенням соціальних норм і схем) типи особистостей [14, с. 47–63].

Психолог К. Г. Юнг [15] виокремив два типи особистостей: екстраверт, інтроверт та амбіверт. Відповідні характеристики, безумовно, впливають на мовлення особистостей.

Під час досліджень, присвяченим мовній особистості, за предмет аналізу вибирають непересічних особистостей, що їх мовлення так чи так вирізняється своєю унікальністю. Такий ракурс дослідження, безумовно, дає змогу простежити потенційні можливості мови, нові значення та відтінки значень слів, виявити оказіоналізми, що можуть бути створені конкретним представником мовленнєвої культури, таким чином, збагачуючи та розвиваючи як теорію мовознавства взагалі, так і мову як явище взагалі. Тому проблему мовної особистості треба розглядати з точки зору перекладознавства. Теоретичним осмисленням процесу перекладу займається дисципліна «Теорія перекладу», що безпосередньо досліджує способи та трансформації перекладу. Широкий спектр питань щодо структурного поділу трансформацій досліджували такі вчені, як А. Федоров, Я. Рецкер, В. фон Гумбольдт. Але В. Комісаровим [5] було запропоновано такий структурний поділ, за якого перекладацькі трансформації поділяються на лексичні, граматичні та комплексні лексико-граматичні.

У дослідженні до уваги беремо психологічні класифікації та класифікації за комунікативною компетенцією й робимо висновки стосовно вияву відповідних рис у мовленні кіногероя.

З точки зору перекладацької теорії кінофільм «Ігри розуму» є надзвичайно корисним та важливим у вивченні англійської мови, бо надає можливість оригінального сприйняття американсько-англійського варіанту мовлення. У свою чергу Джон Неш як мовленнєва особистість є надзвичайно цікавим для вивчення, оскільки володіє високим рівнем комунікативної компетенції: «Gentlemen, meet John Nash, the mysterious West Virginia genius. The other winner of the distinguished Carnegie Scholarship» – «Джентльмени, це Джон Неш, загадковий геній Західної Вірджинії. Другий з відзначених стипендією Карнегі».

Великий обсяг активного словника є однією з рис сильної мовної особистості, в мовленні Джона Неша простежуємо наявність значної кількості мовних одиниць, що свідчать про високий рівень інтелекту, що, власне, і виявляється наявністю мовних одиниць, що становлять певні лексичні шари, наприклад:

«I imagine you're getting quite used to miscalculation. I've read your **pre-prints** – both of them. The one on **Nazi ciphers**, and the other one on **non-linear equations**, and I am **supremely confident** that there is not a **single seminal** or innovative idea in either one of them» – «Як на мене, ви помилилися в розрахунках. Я прочитав ваші **роботи**, обидві. Одна з них – **нацистські шифри**, друга – **нелінійні рівняння**. І там ані **плідної ідеї**, ані оригінальної думки. Я **впевнений**».

Іменник pre-prints (амер. препринт) [16] – частина книги або стаття збірника, опублікована до виходу у світ всієї книги). У мові перекладу отримали «роботи», використавши модуляцію. Прислівник «supremely», що посилює думку автору, в мові перекладу було опущено. Вираз «single seminal» (дослівно «єдина продуктивність») було перекладено за допомогою смислового розвитку. В інших випадках було застосовано еквіваленти. Щодо синтаксичної конструкції, то загалом текст перекладу відповідає мові оригіналу, окрім виразу «I am supremely confident», що був перенесений у кінець у мові перекладу.

Враховуючи ознаки елітарної та сильної мовної особистості, мовному портрету Джона Неша характерна передусім креативність. Йому властиві творчі здібності, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і входять у структуру обдарованості як незалежний фактор. Це виявляється в низці лексем, що їх створює персонаж у своєму мовленні, наприклад:

Sol: Nash! Taking a reverse constitutional? – Неше, ходиш задки?

John: I'm hoping to **extract an algorithm** to define their movement. – Я **визначаю алгоритм** руху птахів.

У наведеному прикладі спостерігаємо зміни на синтаксичному рівні в мові перекладу: було додавання слова «птахів» з метою точної передачі інформації. Загалом, мова перекладу є наближеною до мови оригіналу. Вираз «to extract an algorithm» є вузько направленим, використання якого є ознакою високої комунікативної компетенції героя.

«Classes will dull your mind, destroy the potential for authentic creativity» – «Заняття розум притупляють, вбивають здатність до творчості».

У наведеному прикладі можна простежити незбігання часової форми: в мові оригіналу майбутній час, а в мові перекладу – теперішній. Прикметник «authentic» (аутентичний, справжній) було опущено у перекладі.

Як правило, певний креатив індивіда створюється для привертання уваги, в основному за рахунок шокування, легкості сприйняття, яскравості і високої запам'ятованості образу. Джон Неш прагне визнання та реалізації як всесвітнього генія, аби задовольнити своє внутрішнє «Я».

«I need to look through to **the governing dynamics**. Find a truly original idea. That's the only way I'll ever distinguish myself. It's the only way that I'll ever matter» – «Відверто кажучи, мене цікавить **динаміка**. Потрібна оригінальна ідея. Тільки так можна вирізнитися, лише так я зможу відбутись».

У тексті перекладу останнє речення було об'єднано. Термін «the governing dynamics» [16] було трансформовано шляхом еквіваленту в мові перекладу.

Джон Неш – це особистість, для якої характерна переконливість у власній унікальності й особливому положенні, він завишає думки про свої таланти і досягнення, домінує над рештою людей. Мотивуючись такою основою як домінуванням, з'являється бажання до розумової переваги над людьми, наприклад:

«I cannot waste time with these classes and these books. **Memorizing the weaker assumptions of lesser mortals!**» – «У мене немає часу на семінари та підручники, **зубріння ідей**, які дурніші за мої».

У вихідному тексті речення було об'єднано. Іменник «memorizing» (запам'ятовування) [16] було перекладено з негативною конотацією з метою передати настрій героя. Вираз «the weaker assumptions» (слабші припущення) [16] було трансформовано за допомогою смислового роз-

виту. «Lesser mortals» (прості смертні) [16] було опущено в мові перекладу і замінено на займенник «мої», тим самим перекладач вказує на величність головного героя, тобто він є «генієм свого часу».

Разом із високим рівнем інтелекту Джону Нешу властивий надмірний егоїзм, на його думку, соціум – недосвідчений, розумовідсталий, позбавлений логіки та раціоналізму. Він використовує різні грубі висловлювання з метою показати, якими невігласами можуть бути оточуючі, наприклад:

«That was supposed to be just me. So not only do they rob me of the Fields Medal, now they put me on the cover of Fortune magazine with these **hacks**, these **scholars of trivia**» – «Я маю тут бути сам (*на обкладинці журналу*). Мало того, що мені не дали медаль Філдза, та ще й поміщають на обкладинку з **чайниками, посередностями**».

Слово «hack» [16] у словнику має багато значень, як позитивних, так і негативних, і загалом характеризує людину, яка виконує будь-яку важку, нудну роботу. Вираз «scholars of trivia» (науковці дрібниць) містить латинь, що вказує на високий рівень комунікативної компетенції. Обидва приклади було трансформовано за допомогою смислового розвитку.

Окрім того, Джон Неш майстерно використовує саркастичні та іронічні висловлювання у своєму мовленні. Вдале апелювання до гумору в мовленні є нічим іншим, як проявом рівня інтелекту, а уміле використання жартів є показником високого інтелектуального розвитку. У наведеному нижче прикладі головний герой іронічно відповідає на задири його співрозмовника, наприклад:

Hansen: Nash is going to stun us all with his genius. Which is another way of saying... he doesn't have the nerve to compete. You scared? – Неш пригнічує нас своїм генієм. А позмагатися сміливості забракло. Страшно?

John: **Terrified. Mortified. Petrified. Stupefied** by you. – Я боюся, тремчу, нажаханий тобою.

Головний герой використовує ряд прикметників літературного рівня, що є показником сильної мовної особистості. У тексті перекладу виділені лексичні одиниці було трансформовано шляхом граматичної заміни (прикметник – дієслово).

Для Джона Неша характерна поведінка, більшість пов'язана з комфортною самотністю, внутрішніми роздумами й переживаннями, творчістю або спостереженням за процесом. Інтерес Джона зосереджений на самому собі, що дає підстави виокремлювати риси, притаманні інтровертам, наприклад:

«The truth is that I don't like people much. And they don't much like me» – «Річ у тім, що я не люблю людей. І це взаємно».

Друге речення було трансформовано шляхом смислового розвитку зі збереженням конотації.

«It's because I'm alone wolf. But mainly it's because people don't like me» – «Тому що я самотній вовк, насправді ж люди не люблять мене».

У наведеному прикладі речення вихідного тексту є об'єднаним й трансформовано наближеним перекладом.

«My first grade teacher, she told me that I was born with two **helpings** of brain, but only half a **helping** of heart» – «Моя перша вчителька говорила, що я народився з двома мізками й тільки з половиною серця».

У реченні, що наведено вище, можна спостерігати порівняння мозку головного героя з інтелектом та його серця з емоціями, тобто високий рівень інтелекту та нестача емоційного потоку властиві Джону ще з дитинства. Слово «helping» (порція) [16] в мові перекладу було опущено, оскільки воно не несе смислового навантаження.

Відсутність стосунків свідчить про загальну схильність особистості Джона Неша до інтроверсії, а також до соціопатії як відхилення у встановленні стосунків з людьми, що характеризується серйозними труднощами в соціальній взаємодії, а також обмеженим, стереотипним, повторюваним репертуаром інтересів і занять.

«I find that polishing my **interactions** in order to make them sociable requires a **tremendous effort**. I have a tendency to expedite information flow by being direct. I often don't get a pleasant result» – «Підігнати мою **поведінку** відповідно до соціальних норм дуже **складно**. Я прискорюю інформаційний обмін прямими діями, та результати невтішні».

У поданому прикладі було використано наближений переклад зі збереженням головної думки. Слово «interactions» (взаємодія) [16] було трансформовано в мову перекладу шляхом смислової заміни. Вираз «tremendous effort» (величезні зусилля) був граматично перероблений у прислівник «складно», в результаті чого смислове забарвлення зменшилось.

Попри свою самозаглибленість, інколи Джон Неш намагається встановити контакти із жінками, використовуючи певні наукові терміни та не завуальовані вирази й речення, що не завжди приводить до позитивних результатів, наприклад:

«I don't exactly know what I'm required to say in order for you **to have intercourse** with me, **but**

could we assume that I said all that? Essentially we're talking about **fluid exchange**, right? So, could we just go straight to the sex?» – «Я не знаю, що казати, щоб умовити вас **кохатися** зі мною, адже, по суті, йдеться про **обмін фізіологічними рідинами**. Може перейдемо до сексу?».

Вираз «to have intercourse» (мати статевий акт) [16] було замінено більш розмовним варіантом. Речення «but could we assume that I said all that» було опущено. Термін «fluid exchange» [16] було трансформовано за допомогою еквіваленту в мові перекладу.

«I find you attractive. Your aggressive moves towards me indicate that you feel the same way. But still, ritual requires that we continue with a number of **platonic activities** before we have sex. I am proceeding with those activities, but in point of actual fact all I really want to do is **have intercourse** with you as soon as possible. Are you gonna slap me now?» – «Ти приваблива. Агресивна поведінка доводить, що саме так ти й вважаєш. Але за усталеним ритуалом розвитку **стосунків** ми ще не можемо перейти до сексу. Я чекаю та, правду кажучи, єдине, чого я хочу – **кохатися** з тобою. Ти даси мені ляпаса?».

Текст оригіналу було перекладено за допомогою наближеного перекладу. Вираз «platonic activities»

(платонічна діяльність), як і «to have intercourse», було трансформовано в мові перекладу шляхом модуляції, отримавши в результаті розмовну форму.

Мовна особистість Джона Неша володіє сукупністю здатностей і характеристик, які зумовлюють створення і сприйняття ним мовлення, що вирізняються рівнем структурно-мовної складності. Тезаурус героя наповнений різнобічними функціонально-стильовими різновидами мови, що характеризується сукупністю певних мовленнєвих засобів: широкий спектр лексем, термінологія, фразові дієслова, порівняння та ін. Для перекладу мовленнєвих маркерів особистості Джона Неша було використано такі перекладацькі трансформації, як транслітерація, змістовий розвиток, перестановка, заміна частин мови, еквівалентний переклад тощо з метою передати прагматичну мету оригіналу.

Висновки і пропозиції. Дослідження мовної особистості є перспективною та актуальною сферою для подальших лінгвістичних студій, що забезпечує подальший розвиток та становлення лінгвоперсонології та перекладознавства як самостійних напрямків мовознавства. Використання різних перекладацьких трансформацій забезпечує подальше дослідження мовної особистості в міжкультурному просторі.

Список літератури:

1. Виноградов В. В. Избранные труды: О языке художественной прозы. Москва : Наука, 1980. 360 с.
2. Карасик В. И. Лингвокультурный типаж «английский чужак». Москва : Гнозис, 2006. 240 с.
3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : моногр. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
4. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность : моногр. Москва : Наука, 1987. 261 с.
5. Комисаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : Высш. шк., 1990. 253 с.
6. Космеда Т. А., Карпенко Н. А. Индекс комунікативної компетенції та психотип як параметри диференціації мовної особистості. Комунікативна лінгвістика. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2011. Вип. 31. С. 196–205
7. Кочеткова Т. В. Проблема изучения языковой личности носителя элитарной речевой культуры (обзор). Саратов, 1996. Вып. 26. С. 14–24
8. Красных В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? Москва : Гнозис, 2003. 375 с.
9. Леонтьев А. А. Деятельность. Сознание. Личность : моногр. Москва : Изд. центр «Академия», 2004. 352 с.
10. Лотман Ю. М. Семиотика кино и проблемы киноэстетики. *Об искусстве*. Санкт-Петербург : Искусство-СПб, 1998. С. 315–323.
11. Нерознак В. П. Лингвистическая персонология: к определению статуса дисциплины. *Язык. Поэтика. Перевод* : сб. научн. трудов Московского государственного лингв. ун-та. Москва : МГЛУ, 1996. Вып. № 426 С. 112–116.
12. Потебня А. А. Мысль и язык : моногр. Киев : Синто, 1993. 185 с.
13. Сиротинина О. Б. Социолінгвістический фактор в становлении языковой личности. Языковая личность: социолінгвістические и эмотивные аспекты. Саратов : Перемена, 1998. С. 3–11.
14. Сухих С. А. Личность в коммуникативном процессе. Краснодар : Изд-во юж. ин-та менеджмента, 2004. 155 с.
15. Юнг К. Г. Психологические типы. Москва : АСТ, 2006. 768 с.

16. Collins English Dictionary and Thesaurus. 3rd edition. Glasgow : Harper Collins, 1992. 1504 p.

17. Learn English With Fun. A Beautiful Mind in the original version with English subtitles. URL: https://englishwithfun.com/ru/movie/watch/a_beautiful_mind

**Bezditko A. R. FEATURES OF THE LANGUAGE PERSONALITY TRAITS
IN ENGLISH-UKRAINIAN TRANSLATION (BASED ON THE FILM «A BEAUTIFUL MIND»)**

The article analyzes the concept of linguistic personality and main approaches to the study of the phenomenon by various scholars. It has been noted that interest in the problem of linguistic personality has grown in connection with the research on the study of linguistic personality in the linguistic disciplines such as traditional linguistics, pragmatics, psycholinguistics, sociolinguistics, etc. The principles of typological differentiation of linguistic personalities, which are carried out in line with sociolinguistics, linguoculturology, psycholinguistics, are characterized. During the research, it was determined that for the subject of analysis non-ordinary personalities are selected and their speech is distinguished by its uniqueness. In our study, the subject is the linguistic personality of John Nash, the main character of "A Beautiful Mind", which is defined as "a genius of his time." The aim is to identify the peculiarities of the translation of John Nash's traits at the lexical and syntactic levels of speech. For getting the effectuation the psychological classifications and classifications by communicative competence are selected and the corresponding speech features of the linguistic personality are identified. It is established that the language personality of John Nash is characterized by a high level of communicative competence, the thesaurus of the film hero is filled with versatile functional-stylistic varieties of language, characterized by a set of certain speech means: a wide range of tokens, terminology, phrasal verbs, comparisons, etc. According to psychological classification, John Nash is attributed to the introverted type of linguistic personality. The distinctive traits of the John Nash's speech are analyzed in the aspect of translation and the expediency of using the appropriate methods of translation is substantiated. The most common transformations have been identified: transliteration, semantic development, reversion, replacement of language parts, equivalent translation.

Key words: anthropocentrism, linguistic personality, traits, typological differentiation, communicative competence, translation studies.